

UNIVERZITA KARLOVA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Portfolio profesního rozvoje Petr Maršík
Portfolio of professional development Petr Maršík

Studijní program: Vychovatelství
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.
Autor: Petr Maršík

Prohlašuj, že jsem vypracoval práci samostatně, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Obsah:

1. Předmluva.	4
2. Profesní strukturovaný životopis.	5
3. Odborná esej na zvolené téma (téma se musí vztahovat ke studijnímu oboru).	7
4. Seznam prostudované literatury vážící se obsahově k předmětům studia.	16
5. Konspekt knihy, která studenta ovlivnila či formovala po profesní stránce.	17
6. Profesiografický rozbor učitele nebo vychovatele.	21
7. Případová studie školy či školského zařízení.	32
8. Písemná příprava na přímou pedagogickou činnost.	45
9. Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu.	49
10. Soupis použité literatury a pramenů.	52

Předmluva:

K volbě vytvořit portfolio profesního rozvoje mne vedla skutečnost, která v konečném důsledku ovlivňuje obsah celé práce. Při započetí studia jsem byl zaměstnán jako asistent pedagoga ve středisku výchovné péče, během studia jsem změnil v tomto zařízení roli a tedy i pracovní zařazení. Tato změna spočívala ve změně pozice z asistenta pedagoga na vychovatele. S tímto však byla úzce spjata změna rozsahu pracovního úvazku a jeho snížení na polovinu. Tedy jsem se shodou okolností stal vychovatelem i v dětském domově.

Byť se ve středisku výchovné péče vyskytují klienti, kteří následně putují do dětského domova a naopak v dětském domově se vyskytují klienti, kteří následně putují do střediska výchovné péče, je obsah výkonu povolání v obou zařízeních poměrně jiný a tak je mnohdy orientace v obou vychovatelských rolích poněkud náročná. Celá tato skutečnost mi však pomohla rozšiřovat obzory i mimo studijními poznatky.

Přečtení této práce může čtenáři pomoci ucelit si obraz toho, jaká je praxe člověka, který vykonává povolání vychovatele a je v procesu profesního i osobního růstu.

V textu jsou k nalezení obecně platná fakta i osobní postřehy a názory autora a čtenář má svrchované právo s nimi nesouhlasit.

Text může pomoci studentovi nahlédnout možné scénáře budoucího výkonu svého vychovatelského povolání. Kolegovi z praxe by mohl text posloužit ke srovnávání svých zkušeností a vnitřních pochodů se zkušenostmi a pochody autorovými. Čtenář zaměstnaný v jiném směru stejného oboru, nebo zaměstnaný ve zcela jiném oboru, si může z obsahu práce ucelit představu o praktickém průběhu pracovní náplně vychovatelství a nahlédnout okolnosti, které jsou s výkonem tohoto povolání nedílně spjaty.

Tento text by nemohl vzniknout bez podpory zaměstnanců Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, bez podpory přátel, rodiny, kolegů. Plnit povinnosti studenta jako zaměstnanec dvou zařízení školského typu není zcela snadné, ale domnívám se, že i když si práce neklade za cíl přinášet zásadní nové objevy, mohlo by její přečtení některého čtenáře obohatit.

Životopis:

Jméno:

Adresa:

E-mail:

Vzdělání

2013 – (probíhající) UK Pedagogická fakulta (Vychovatelství, specializace v TV)

2004 – 2008 Gymnázium Na Vítězné pláni, Praha (Všeobecné gymnázium, specializace v ZSV)

Pracovní zkušenosti

2016 – do současnosti Dětský domov Klánovice
(Vychovatel – práce s dětmi a mládeží ohroženými psychosociální deprivací, zajišťování všech úkonů potřebných pro dítě a jeho rozvoj, péče o domácnost, písemná i ústní komunikace s úřady a jinými institucemi, prohlubování mezioborové spolupráce, písemná dokumentace)

2012 – do současnosti Internátní oddělení Střediska výchovné péče – Modřany
(Vychovatel – veškerá podpora klienta v běžných i krizových životních situacích, zajišťování chodu domácnosti, písemná i ústní komunikace s úřady a jinými institucemi, prohlubování mezioborové spolupráce, písemná dokumentace, environmentální projekty)

2010 - 2011 APLA Praha, Domov se zvláštním režimem pro lidi s autismem

(přímá práce s klientem, výchova, vzdělávání, asistence, zajišťování chodu domácnosti, písemná i ústní komunikace s úřady a jinými institucemi, písemná dokumentace)

2009 - 2010

Diakonie ČCE – Středisko Zvonek

(pracovník přímé sociální péče – asistence při úkonech běžného dne, zajišťování chodu domácnosti, písemná dokumentace, písemná i ústní komunikace s úřady a jinými institucemi).

Jazykové znalosti

Anglický jazyk – středně pokročilý

Španělský jazyk – základní znalost

Počítačové znalosti

MS Office (MS Word, MS Excel, MS Outlook, MS Power Point, Internet)

Kurzy

Pracovník sociální péče se zaměřením na základní výchovnou činnost

Terapie problémového chování

Sexualita lidí nejen s mentální retardací

Ostatní dovednosti

Řidičský průkaz skupiny B

Esej:

Okolnosti faktorů ovlivňujících výchovu v dnešním světě konzumu

Chceme-li nahlédnout do dnešních trendů ovlivňujících podobu výchovy, začněme u dětí, ne u dospělých. Podívejme se na přesycenost dětí, které umějí dříve posouvat prstem stránku na obrazovce tabletu, než otočit stránku v knížce. Děti fascinované barvami a tvary moderních hraček, které však nerozvíjí fantazii a jejich funkčnost je omezená, a proto se v dětských pokojích hromadí, jelikož si s nimi děti nechtějí dále hrát, kdežto dřevěné kostky, ze kterých se dá postavit cokoliv, je nikdy neomrzí. Děti jsou dnes často hrubé, nemají úctu k stáří ani dospělosti, a pokud s nimi mluvíte, popisují nudu a nezájem, které jsme dříve nezaznamenávali. Děti, které mají nové mobilní telefony, si spolu u jednoho stolu už ani nepovídají, každé často omezeně hraje svoji hru, chybí zájem o okolí a o druhé. Tento nezájem si pak děti nosí do dospělosti a v dospělosti ho pravděpodobně předají svým vlastním dětem. Nikdo jiný než rodiče a vychovatelé to nezmění. Nikdo jiný také není zodpovědný za to, v jakém stavu se dnešní děti, potažmo jejich výchova, nachází. Chceme si zachovat zdravou společnost, ta se však skládá z jedinců a tito nemusí být jedinci silnými s ostrými lokty. Ztrácí se sociální porozumění a prostor pro klid. Zapomněli jsme na spoustu zdravých mechanismů. Některé převálcovatel technokratický duch doby, jiné zapudil duch porevolučních obzorů. Zkouším zde zmínit některé poznatky autorů odborných publikací, které se mi dostaly do rukou a se kterými povětšinou souhlasím. Dále se opírám o postřehy ze své praxe, které dokládají, v jaké situaci se vychovávající společnost nachází a z textu též vystupuje do popředí to, s čím se reálně vychovatel potýká při výkonu svého řemesla. Všichni nemusí hledat viníka, ale nikdo by alespoň neměl zavírat oči před realitou. Celek této práce je samozřejmě ovlivněn naší cílovou skupinou, tedy prací na poli etopedickém. Nelze se však domnívat, že naše cílová skupina není odrazem širší společnosti a že je pouze okrajovou záležitostí. Jak se chová společnost, tak se chovají děti.

Jeví se správné, že se dnes děti rodí později než dříve. Má generace slýchávala, že pokud v minulém režimu neměla žena dítě přibližně ve dvaceti letech, bylo na ni pohlíženo nestandardně. Snad jako na opožděnou, postiženou nebo zkrátka sociálně nesprávně ukotvenou. Nikdo nás však souběžně neseznamoval s tím, že pokud bychom se pohledem a

myšlenkou vrátili o několik desítek až set let dále do minulosti, našli bychom jinou realitu. Realitu toho, že plodit děti bylo výsadou a darem matkám věku zralejšího, okolo třiceti let věku. Tato skutečnost koresponduje s poznatky vývojové psychologie o reálném dosažení dospělosti. Určitě se nedá říci, že je člověk dospělý dosažením osmnácti let. Autoři publikací o psychologii se ve svém výkladu dovršení dospělosti ve vývojové psychologii pohybují v rovině třetí dekády.¹

Smutným faktem je, že se dnes rodí děti mnohem mladším matkám, než je psychosociálně zdravo. Nedá se říci, že by to bylo způsobeno nižším intelektem, ale určitě v tomto faktoru můžeme spatřovat jistou korelaci. Z mého úhlu pohledu je tento jev do značné míry zastoupen u dívek (samozřejmě za přispění chlapců) v ústavní výchově. Toto chování je samozřejmě ovlivněno genetickou zátěží, ale i nedostatečným vedením k zodpovědnosti za sebe samotného, natož za následující generaci. V praxi se potvrzuje myšlenka, že důsledkem je začarovaný kruhu ústavní výchovy, kdy mladí jedinci z tohoto prostředí plodí velmi brzy potomky, kteří nakonec sami končí v péči ústavní výchovy.² Nejen zde by bylo ku pomoci, kdyby se základní poznatky vývojové psychologie a mohly promítnout do širšího okruhu vzdělávání, myslím do základních škol, a kdyby tyto bylo normou předávat v rámci běžných výchovných procesů. Vystává zde totiž riziko pojetí novorozence jako hračky. Mladá matka je nadšená z narozeného miminka, jako malá holčička z nové panenky. Panenka však (přes veškeré nové produkty, mnohdy tak obludné) nebudí několikrát do noci rodičku kvůli kojení, panenku není třeba několikrát denně přebalovat a konfrontovat se s fekáliemi nejrůznějších barev a konzistencí, panenka se po jistém čase nezačne vokálně projevovat nebo se snad dokonce ptát po důvodu věcí. Ba co víc, panenku můžeme nechat třeba rok v šuplíku a nic se jí nestane! Ne však tak lidské mládě. Proto u nezralých rodiček častokrát dojde k dosycení z nové „hračky“ a tuto odkládá. Pokud zde nezastanou výchovnou úlohu rodiče, vkládá se do procesu stát.

Nutno říci, že v rámci pomoci od prarodičů, není u nás situace špatná. Byť je dnes častokrát prarodič ještě na plný úvazek pracujícím občanem a nemá tedy času tolik, jako

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1

² HELLINGER, Bert. *Šťěstí, které zůstává: kam vedou rodinné konstelace*. 2. vyd. Přeložil Milena JÍŠOVÁ. Praha: Equilibrium, 2010. Pomoc rodinám. ISBN 978-80-904294-5-1

prarodič socialistický, alespoň nejsme v situaci mnohých amerických rodičů, kde je prarodič buď na stovky mil vzdálen, nebo zaujímá postoj: „my už jsme si své splnili, vy mladí se starejte nyní“³. Co se týče kojeneckých ústavů, jejichž budoucnost je nejistá, chápu, že pečovatelky v těchto zařízeních nemají kapacitu obsáhnout všechny aspekty teorie přílnutí (attachment). Také si při přemýšlení nad novorozenci v ústavu vybavuji zmínky o pokusu, který se uskutečnil v době stalinismu v Sovětském svazu: u několika konkrétních novorozenců měly pečovatelky nařizeno jedince krmit a přebalovat, ale bylo jim zakázáno s nimi mluvit a hladit je. Všichni novorozenci prý zemřeli. Dobrá tedy, možná je záhodno zrušit kojenecké ústavy, aby snad v extrémních případech přetížení nebo zanedbání nedocházelo k deprivaci kojence, ale na druhou stranu zde pak vzniká problém odloučení se jedince od náhradního výchovného páru, přičemž nerozebírám duševní pohnutí náhradníků a jeho negativní důsledky do budoucna. Opět to však ukazuje, že není důležité, kolik má dítě hraček a kostýmků, ale kolik má lásky.

Ještě specifictější je situace u nezletilých matek, kde nedokáží v případě selhání zakročit rodinní příslušníci, a tyto se pak stanou klientkami domovů pro nezletilé matky, popřípadě dílčích oddělení diagnostických ústavů či dětských domovů. Bohužel jsem se nejednou setkal s tím, že byl tento druh péče poskytován jako kompletní servis pro kojence, aniž by byla do procesů s dostatek zapojována sama rodička. Tato služba je samozřejmě časově omezena a na jejím konci v takovém případě stojí nezralá a neznalá matka, které za poslední dobu svého života zažila jen bezstarostnost a plný servis, a tedy se ocitá na ulici, nevěda si rady ani pomoci. I zde pak vzniká začarovaný kruh ústavní výchovy, kdy se matka častokrát vrací k původnímu asociálnímu či antisociálnímu vzorci jednání a způsobu života a dítě je svěřováno do rukou státu.

Orgán sociálně právní ochrany dítěte ho sice spíše umístí do náhradní péče, pokud je nízkého věku, ale samozřejmě i zde je mnoho úskalí. Přespříliš dlouhým pobytem v síti ZDVOP či díky předběžnému opatření soudního vykonavatele v ústavní výchově, kde se jeho naděje na kvalitní život v rodině každým měsícem menší. Je známo, že v takovýchto zařízeních není dostatek kvalitního personálu a není pravdou, že je v těchto zařízeních péče na

³ RHEINWALDOVÁ, Eva. *Rodičovství není pro každého*. Praha: Motto, 1993. ISBN 80-901338-4-3

takové úrovni, která by představovala přesah nad zajištěním bazálních potřeb.⁴ Samozřejmě jsou tato zařízení přeplněna a pak vznikají velmi závažné situace, kdy se ztrácí dokumentace, či vzniká dokumentace falešná, aby bylo snazší děti umístit do náhradní rodinné péče, ať už v rámci osvojení nebo péče pěstounské. Dospělí v těchto rodinách často netuší, čím si nový člen jejich rodiny prošel a zjišťují to, až když už se ukazují nežádoucí či patologické projevy v chování dítěte, od prožité minulosti odvislé.

Nejen s přihlédnutím k tomuto je záhodno, že se stát snaží celoplošně zvýšit kvalitu pedagogických pracovníků – vychovatelů. Zůstává však pravdou, že by se státu nejvíce vyplatilo, kdyby noví jedinci takovýmto procesem vůbec neprocházeli.

Pokud se vzdálíme od problémů nezvládnuté výchovy, v kterýchžto případech přichází na řadu stát a jeho zaměstnanci, zůstává nám větší část koláče tohoto problému. Procesy, které se dějí za zavřenými dveřmi bytů a domů daňových poplatníků – rodičů.

Rodiče častokrát nesežou při výchově zcela, ale občas vede jejich výchova k existenci velmi problémových jedinců. Toto začíná nedostatečným přijetím role vychovávajícího. Dnešní rodič, ať už mladší či starší, není mnohdy ochoten vzdát se kompetencí a privilegií spojených s původní rolí jedince bezdětného. Napříč sociálními vrstvami existuje úkaz toho, že pro koníčky a volnočasové aktivity nebo kariérní a pracovní povinnosti prostě nezbývá na výchovu dostatek času a prostoru.⁵ Na druhé straně je pak přespříliš organizovaný čas a přehnané ambice vůči dětem, které jsou přehlacené koníčky a aktivitami vyplňujícími volný čas. Mnohdy mají co dělat, aby se dopravily z kroužku na kroužek, které mají od pondělí do pátku. Často pak děti na otázku, zda jsou spokojeny s trávením svého volného času, odpovídají, že nikoliv.

Nesouhlasím s tím, že děti, které jsou takto nadměru zatíženy, považují tento stav za správný, jsou si vědomi toho, že nezažívají „volno“. A ptají se: proč? Někdy dojdou na to, že na ně rodiče nemají, nebo nechtějí, mít čas. Jindy si zase situaci vysvětlí svou vlastní

⁴ STAŇEK, Miloš. *Monitoring problematiky ohrožených dětí v České republice*. Praha: Nadace Sirius, 2008. ISBN 978-80-902847-0-8

⁵ HAUSER, Uli. *Rodiče potřebují hranice*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0064-2

nedostatečností a opět vzniká ve vychovávaném jedinci frustrace, která nikdy nemůže přinést nic dobrého.

Někteří rodiče vynahrazují nedostatek svého času penězi. V ještě horším případě pak penězi nahrazují nedostatek lásky, ať už ji nemohou dát z jakéhokoliv důvodu. To v dítěti vyvolává velkou míru nepohody, protože to samozřejmě podvědomě ví. Nemůžeme se tedy bohužel dítěti divit, že v konečném důsledku udělá to nejjednodušší, co se na mysl namane – využije maximálně situace. Podobný dopad má, když se penězi supluje nedostatek trpělivosti v rodičovském řemesle a umu.

Znovu jsme objevili Ameriku environmentální výchovou, ale přitom jsme v devadesátých letech zrušili nespočet pozemků, přidružených k základním školám, kde se děti učily nejen pěstovat plodiny, ale především řád a smysl věcí a nutnost pokory a trpělivost. Neznám logické a pochopitelné vysvětlení pro to, že si některé děti nedokáží vybavit reálnou chuť ovoce a zeleniny, že znají jen chemicky znetvořené výpěstky z hypermarketů. Těžko pak vůbec po dětech chtít, aby s jídlem šetřily, neplýtvaly, aby jedly zdravě a střídme a nepřejídaly se. Dětská obezita není přeci v naší zemi problémem chudoby, jako například u nižších vrstev v USA, kde je pro chudou matku řešením nasytit pět dětí hamburgery z rychlého občerstvení, protože koupě zeleniny, byť ze supermarketu, by byla v potřebném množství za podobné peníze nedostižná.

Těžko můžeme ovocem a zeleninou konkurovat jasné, chemicky vytvořené, chuťové výraznosti produktů z řetězců rychlého občerstvení, ale můžeme přestat takové produkty stavět na úroveň potravin záhodných pro požívání při nejrůznějších oslavách, můžeme dětem ukazovat procesy vzniku takovýchto potravin a stavět do evidentního kontrastu ke vzniku potravin, které sami vypěstujeme s dětmi na zahradě. Můžeme dětem nechat porovnávat chuť rajčat vypěstovaných doma a dovezených odkudsi z Bulharska, která jsou utržena neuzrálá a následně dosycovaná různými plyny pro to, aby přežila dlouhý a finančně nesmyslně náročný převoz. Převaha kvantity nad kvalitou opět snižuje úroveň našich životů.

Podobně nesmyslně, jako působíme na své děti předáváním vzorců stravování, na ně působíme i konzumací sycených přeslazených nápojů, alkoholu a jiných společností tolerovaných i netolerovaných substancí.

Naprostou souhlasím s tím, že je špatně, když vedeme děti k oslavám nejrůznějších událostí, kde je zlatým hřebem konzumace „dětských sektů“. Je přeci jasné, že ihned, jak jim to bude umožněno (a nenamlouvejme si, že to napoprvé bude v osmnácti letech) přesedlají k oslavování formou alkoholu opravdového. Nejen v naší české společnosti, ale všude ve světě se maže rozdíl mezi limonádou a alkoholickým nápojem díky výrobě tzv. „alkopops“ - tedy nápojů, které jsou chuťově na bázi limonády, ale alkohol stejně obsahují. Je bohužel běžné, že si mladiství a nezletilí takovéto nápoje opatřují a to zcela záměrně za účelem se opít. Takové dítě těžko koupí lahev whisky, ale lehce se dostane k nákupu kartonu plechovek jablečného piva. Když porovnáme procento obsaženého alkoholu s reálným objemem litrů, mohli jsme pak dítěti rovnou prodat zmiňovanou láhev whisky.

Častokrát nevědomky demonizujeme (a tedy stavíme do pozice něčeho, co je v představách dospívajícího lákavé zneužití) obyčejnou kávu a čaj a to prostou nestřídmostí. Rodiče, vychovatelé i učitelé ukazují dětem často obrázek toho, jak je ode dne neodmyslitelné dát si několik šálek těchto nápojů. Vyvoláváme v dětech pocit, že vlastně není možné běžně fungovat v denních záležitostech, aniž bychom organismus podpořili látkami v nich obsaženými. Zeptejte se malých dětí co je kofein, budou to vědět. Jako by nebylo možné dát si takovýto nápoj pouze na chuť, nebo třeba při oslavě.

Bohužel je snazší učit se věci nedobré, než dobré. A pokud si uvědomíme, co mají dnes děti jako normu v konzumaci tabáku, že na základních (!) školách už není v módě marihuana, ale pervitin, že od narození dopřáváme dětem umělé konzervační látky a chemické náhražky potravin, nedivme se, že se nové lidské mozky nezřídka kdy nevyvíjejí správně.

Zde musím opět nesouhlasit s porevolučním trendem. Nezpochybnuji existenci syndromu ADHD, ale i jako naprostý laik jsem pochopil, že pokud jde o zlepšení stavu, bavíme se především o výživě mozku a o funkcích štítné žlázy. Lékařské prohlídky, jejichž součástí byla dříve kontrola štítné žlázy, a konzumace rybího tuku, upadly v zapomnění.

Přítom opět objevujeme Ameriku omega 3 mastnými kyselinami, které jsou ve své podstatě rybím tukem.

K tomuto syndromu také zcela hloupě a neprozíravě přistupujeme prosazováním farmakoterapie. Už se skoro nevidí, aby v dětském kolektivu, ať už třídním, táborovém, či libovolné výchovné skupině nebyl jedinec beroucí prášky. Ne jeden, ale několik. Jak jedinců, tak prášků. Existují země, kde je psychofarmakem podchycena více jak polovina dětské populace. Nad to je dětem podoba složení léků často nešetrně měněna. Kolikrát pak se rodiče sami, bez konzultace s lékařem rozhodnou počet léků snížit či navýšit, což bývá v důsledku obojí špatně. Syndrom ADHD nakonec ale nejsnáze chápu jako důvod pro braní léků, byť se domnívám, že cestou ke změně projevů tohoto syndromu jsou behaviorální nácviky.⁶

Otřesné je, když se rodiče snaží skrýt své chyby a nedostatky ve výchově a problémové chování své ratolesti se snaží napasovat do tabulek poruch chování, a proto jsou ochotní zapojit své dítě do procesu braní prášků. Záměrně nepoužívám slovo lék, ale prášek. Nedostatek pozornosti nebo dokonce lásky, který je často prvotní příčinou nežádoucího chování, se tak skrývá za neovlivnitelnou neurobiologickou clonu, která pak skýtá dysfunkčním rodičům hrůzné alibi. S tímto přístupem k zodpovědnosti za vlastní chyby v rodičovství se setkává mnoho pracovníků z pedagogicko-psychologických poraden a speciálně pedagogických center.

Celkově je v naší společnosti velmi nízká sebereflexe u chybujících rodičů. Jedinec, který by měl být dospělý, má přeci děti, se sám paradoxně chová nadmíru dětinsky. Dokáže hledat všemožné, a často absurdní důvody, jak omluvit chyby, které se odrážejí v jeho ratolesti. Drzost u dětí, používání vulgarit, pohrdání autoritou, nedisciplinovanost, užívání návykových látek – to vše je rodič schopen presentovat jako pedagogovu chybu, za kterou rodič naprosto, ale naprosto nemůže. Takový rodič je schopen přijít do zařízení a osočovat pedagoga a to právě za pomoci vulgarit, pohrdaje pedagogovou autoritou, drže a zcela nedisciplinovaně a často i pod vlivem návykové látky. Je až absurdní, že takový člověk tupě pokračuje ve svém jednání a mozková kapacita mu nedovolí v tu samotnou chvíli, kdy spílá

⁶ ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Mám poruchu pozornosti, i když jsem dospělý?: nejen o kladech a záporech syndromu ADHD u dospívajících a dospělých*. Praha: D + H, 2014. ISBN 978-80-87295-17-5

pedagogovi, si odpovědět na všechny domnělé otázky a vyvrátit sám sobě všechny domnělé okolnosti toho, proč za to sám jako rodič nemůže.

Situace je už natolik vážná, že nejedna pedagogická příručka obsahuje jasné a podrobné návody, jak se v takové situaci zachovat a jak s takovýmto rodičem jednat.⁷ Nelze spoléhat na to, že se věci vyřeší sami, tedy pokud chceme držet jistý směr jejich vývoje. Slyšel jsem od chlapce, který prošel výchovným ústavem, že nerozumí tomu, když se vychovatel neřídí rčením „na hrubý pytel, hrubá záplata“. Jinými slovy tento chlapec reflektoval absenci jasných hranic a adekvátních postihů za vykonané činy. Děti do důsledku velmi rády přijímají jasné hranice ve výchovných vzorcích, které jsou ale přeci v souladu se selským rozumem. Absence správných norem nebo zvnitřnění špatných norem a špatná komunikace mezi lidmi vykonávajícími povolání vychovatele, stejně jako mezi vychovávajícím rodiči, je dítětem vnímána. A lze jen souhlasit s tím, že takové chování, jednání a postoje vychovávajících mají naprosto zásadně negativní dopad na psychosociální vývoj dítěte.⁸ Slušné chování by mělo být jaksi normální, ale dnes bohužel není. A jak jsem se již zmiňoval, žijeme na dluh. Ne jen díky finančním společnostem, ale díky přehnanému spotřebovávání a konzumování. Tak žije společnost dospělých, a proto se nesmíme divit, jak nedobře jsme jako společnost ovlivnili děti.

⁷ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5

⁸ MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7

Konzumní nastavení dospělých nezpochybnitelně přechází na děti, kterým přejímají vzorce chování od osob, které se podílejí na jejich výchově. V minulosti bylo dítě přirozeně motivováno prostým během událostí. Největší porci jídla dostával otec, jakožto živitel rodiny. Není tedy správné, že dnes rodiče aplikují chování, ve kterém sebe upozadují a nechají dominovat potřeby dítěte. Mnoho výše zmiňovaných jevů, je projevem pedocentrismu, což je značně jednostranné pojetí, které při důsledném používání v podstatě poškozují dítě a jeho rozvoj.⁹ Na začátku jsem zmiňoval, že nikdo jiný, než rodiče a vychovatelé není zodpovědný za to, v jakém stavu se dnešní děti, potažmo jejich výchova nachází. Není to samozřejmě úplná pravda. Nelze počítat s tím, že každý dospělý člověk je vychovávající rodič, nemůžeme si také myslet, že každý dospělý jedinec vychovává. Možným řešením jak se dostat ze situace, která není dobrá a ve které se společnost nachází, je přestat tolik brát a začít dávat. Základní poznatek z fyziky, který se snad dostal většině z nás už na základní škole, byl zákon zachování energie. Většina výše popisovaných situací byla nějakým způsobem úkorná. Pokud dostáváme mnoho a při tom nás to moc nestojí, měl by nás zdravý rozum varovat, že je něco špatně. Je chybou nadávat na to, že takový varovně obranný mechanismus nemají děti, když jim my, dospělí, tolikrát předvádíme vzorce chování, ve kterých tento mechanismus chybí. Nezměníme-li sebe, nezmění se nic. Je zcela marné domnívat se, že změníme svět k lepšímu prostřednictvím výchovy dětí, pokud budeme děti vychovávat v rozporu s vlastním chováním. Pokud se nám podaří vymanit vlastní myšlení a pohodlnost z konzumních vzorců, dokážeme změnit i přístup dětí, potažmo důsledky naší výchovy. Nemůžu nesouhlasit s autory, kteří se pohybují v rovině faktů, jelikož tyto jsou jasné a dokládají přesný stav společnosti, potažmo chování dospělých i dětí. Nemohu však souhlasit s naivními ideami pocházejícími z některých autorů. Spisovatelům a autorům publikací by se neměla odpouštět nepravda, či jejich zkreslené vnímání světa. Měla by se však přestat odpouštět vychovatelům, rodičům a lidem, kteří tvoří naši dospělou společnost, spisovatele a autory publikací nevyjímaje.

⁹KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2

Seznam prostudované literatury vážící se obsahově k předmětům studia:

VÍCHOVÁ, Veronika. *Autogenní trénink a autogenní terapie: relaxace, která pomáhá*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0999-7

KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2000. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-409-5

CASEMORE, Roger. *Na osobu zaměřená psychoterapie*. Praha: Portál, 2008. Stručný přehled. ISBN 978-80-7367-454-0

NAVRÁTIL, Stanislav a Jan MATTIOLI. *Problémové chování dětí a mládeže: [jak mu předcházet, jak ho eliminovat]*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3672-3

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8

MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální deviace: přehled sociologických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-398-8

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-049-9

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5

ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Vyhoštěná smrt*. Praha: Kalich, 2013. ISBN 978-80-7017-197-4

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-262-0044-4

BENDL, Stanislav. *Kázeňské problémy ve škole*. Aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-251-1295-0
SHARRY, John. *Řešíme problémy s výchovou dětí a dospívajících*. Brno: Computer Press, 2006. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 80-251-1295-0-80-7387-436-0

Konspekt knihy, která studenta ovlivnila či formovala po profesní stránce:

Martin Rheinheimer – Chudáci, žebráci a vaganti (Lidé na okraji společnosti 1450-1850)¹⁰

(Původní vydání z roku 2000 přeložil Vladimír Marek a vydalo nakladatelství Vyšehrad v roce 2003 – ISBN 80-7021-579-8)

Kniha je koncipována jako vyprávění, které je při každém dílčím tématu uvozováno konkrétním a skutečným dobovým příběhem. Proto při vypracovávání konspektu volím způsob drobného výtahu z jednotlivých příběhů, které však do důsledku pojmám jako jeden neoddělitelný příběh. Kniha je řazena do několika kapitol, které však nutně nemusejí znamenat změnu v období, či tématu.

Nejprve nám kniha představuje situaci chudých a sociálně vyloučených skupin, respektive zacházení s nimi, a to na počátku novověku. Autor tuto dobu považuje za období, kdy začaly tanout na povrch rozdíly a spojitosti, krize a rozpory, které byli odrazem vývojových trendů.

Hovoří zde o paralele otevřeného vyjadřování a potlačování obav. Ve společnosti byl jasně definovatelný strach ze zločinného konání sociálně vyloučených vrstev, především se jednalo o krádeže. Tichým společníkem tohoto problému byla pak obava z vlastního zchudnutí. Mnoho lidí tehdy žilo v pozici lidí neustále ohrožených chudobou a chudý člověk tedy často škodil jen trochu méně chudému člověku. Organizovaná sociální péče byla v málokterém městě, natož na vsi.

Kdo již nebyl ohrožen chudobou z důvodu dosažením chudobného stavu, ocital se mimo sociální vazby a dalo by se říci, že už neměl motivaci a sílu neupadat na duchu a zachovávat si, byť dobové, zbytky morálního kodexu.

(Což je samozřejmě jevem platným i v naší době. Je velmi těžké motivovat někoho, kdo již spadl, nebo se jen domnívá, že spadl, na pomyslné dno. Proto je tak důležité vracet se s klienty do jejich minulosti nejen pro pochopení toho, co se děje v přítomnosti, ale i pro to, aby měli možnost vzpomenout na to dobré, co kdysi prožívali. Dát jim příležitost si uvědomit, že dobro existovalo a tedy pravděpodobně i existuje a tím se pokusit probudit v nich touhu po bezbolestnosti bytí.)

¹⁰ RHEINHEIMER, Martin. *Chudáci, žebráci a vaganti: lidé na okraji společnosti 1450-1850*. Praha: Vyšehrad, 2003. Kulturní historie. ISBN 80-7021-579-8

V této době lidé ještě mnohdy sociálně vyloučenému jedinci ze své vůle pomohli, jelikož se domnívali, že by se jim to v podobném případě vrátilo, a ze stavu sociálního vyloučení v nich byl stále přítomný strach. Někdy lidé dávali almužnu prostě pro domnění spásy své duše. Pokud se však jedinec ze sociálního dna nesetkal s takovýmto přístupem, zbývaly mu již zmiňované, větší či menší krádeže.

S nástupem industrializace se začal měnit i přístup k chudobným a sociálně vyloučeným skupinám. Jednak díky ekonomické situaci obyčejných lidí, kteří možná měli jistější sociální pozici, ale ona jistota také znamenala jen velmi malé vyhlídky na zvýšení sociálního statutu do budoucna, za druhé pak díky vládnoucím vrstvám, které dříve dílčí organizovanou pomoc sociálně potřebným nyní více institucionalizovali – rozumějme: začal se více počítat s touto pomocí při přerozdělování peněz vybraných od daňových poplatníků. Ne však z lidumilných pohnutek, ale díky menším rizikům nepokojů mezi obyčejným prostým lidem. Rostl počet obyvatel a tedy i výdaje na chudé a sociálně vyloučené, jelikož byla společnost nyní schopna a ochotna peníze na ně vydělat.

S dostupnější pomocí a podporou však ruku v ruce narůstal počet jedinců, kteří svůj sociální úpadek pouze předstírali, byť by třeba byli chudobou jen ohrožení. Reálně to znamenalo zamlčovat před úřadem například vlastnictví krávy, nebo kusu pole. Vznikaly proto kontroly, jejichž úkolem bylo zjišťovat reálný stav věcí. Bohužel to však občas znamenalo, že člověk potřebný, procházející zdlouhavým procesem lustrace, nedosáhl na sociální pomoc přes to, že mu v pravdě náležela.

(Což můžeme pozorovat i dnes. Určití lidé - jsem přesvědčen, že naprostou většinou bílé barvy pleti - pobírají dávky hmotné nouze, příspěvky na bydlení, příspěvky na děti, žijí v sociálních bytech, mají příspěvky na stravné pro děti, a přes to by se bez nich obešli, jelikož vlastní automobily, jezdí na dovolené, kouří cigarety a chodí značkově ošaceni. Na druhou stranu existuje skupina lidí, kteří žijí na hranici existenčního minima, nemají prostředky na nadbytečné věci jako automobil, dovolená, značkové oblečení, ale pro svůj relativně únosný plat nedosáhnou na příspěvek na bydlení, či dopravu. Možná proto pak někdy slycháváme, že je v tomto státě lepší nepracovat.)

Autor se také zmiňuje o mechanismu, kterým chtěla vládnoucí vrstva motivovat lidi na pokraji chudoby ke změně přístupu, ke zvýšení snahy o vymanění se z neschopnosti postarat se vlastními silami o sebe a svou rodinu. Pro tyto účely reagovalo chudinské kolegium tak, že zchudlým rodičům děti jednoduše vzalo a dalo je do péče jinam. Mělo jít především o blaho

dítěte, mělo být zajištěno jejich zaopatření a výchova, ale realita bohužel vypadala jinak. Když chudinské kolegium nějakou nabídku na umístění dítěte odmítlo, nezřídka to bylo proto, že by mu šlo o blaho dítěte, nýbrž přes samozřejmé popírání o peníze. Chudinská pokladna chtěla ušetřit co nejvíce peněz a pečovatelé mívali vidinu materiálních výhod v podobě příspěvků na výchovu u malých dětí, dále pak pracovní síly u dětí větších. I přes to, že byl vydán zákaz licitování o děti, licitovalo se pořád.

(Zde jsem byl knihou velmi zasáhnut, jelikož jsem se domníval, že je tato praktika výdobytkem naší doby. Přes nespočet dobrých zkušeností s pracovníky OSPOD mám v tomto směru nejednu špatnou zkušenost. S profesionálními pěstouny pak nemám tolik dobrých zkušeností, jako špatných. Ze strany orgánu sociálně právní ochrany dítěte nelze mluvit o motivu obohacování se, ale spíše „řešení“ případů. Profesionální pěstouni a někteří poručníci však opravdu v dnešní době sledují zisk a to přesně tak, jak to bylo kdysi. Buď ve formě příspěvku na děti malé, nebo ve formě fyzické pomoci od dětí větších)

V knize je též věnováno několik kapitol Cikánům, které více méně opisují osnovu pozdních dějin romistiky. Zmiňuje se, jak již Miguel de Cervantes uvádí roku 1613 do literatury cikánskou dívku, která zcela mění obraz škaredé stařeny na nejkrásnější lidské stvoření. Autor se dostává k roku 1783, kdy Heinrich M. G. Grellmann na jazykovědném podkladu dokazuje, že Cikáni pocházejí z Indie. Poukazuje na paralelu mezi dobově idealizovaným Cikánem a dobově idealizovaným žebrákem a také na to, že byla vždy proměnlivá hranice mezi usedlými lidmi a lidmi bez stálého bydliště. Zmiňuje se o potlačování migrace částí západní ekonomiky a kultury a o tom, že „civilizování“ znamenalo z hlediska 19. století likvidaci životního prostředí Cikánů a tedy vyhlazování jejich etnika.

Závěrem se nebojí říci, že pokud jsou jedinci nebo společnost vystaveni přílišné zátěži, jsou jako vzory chování prvními na řadě staré vzorce, jež ale odpovídají naprosto jiné době. Že i dnes se nezaměstnanost svádí na neochotu a lenost lidí bez práce, ale nehovoří se o neúnosných podmínkách a mzdách v některých odvětvích. Autor zmiňuje také to, že se zřídka kdy rozvíjejí strategie k potlačování příčin neblahých jevů a ještě vzácnější je jejich systematické realizování. Poukazuje na to, že skupiny lidí v Evropě, které se samy cítí ohroženy chudobou, brání svá vydobytá práva a utíkají se opět ke starým vzorcům, jako je vymezování a odmítání, přes to, že prostor, odkud přicházejí přistěhovalci, se za globalizace stále zvětšovaly a jsou natolik rozlehlé, že naše strategie osvojované od raného novověku jsou přetíženy, ne-li zcela nefunkční.

Západ podle Martina Rheinheimera nebyl nikdy na pochybách, že je namístě poskytnout pomoc chudým a sociálně vyloučeným, vždycky ale těžko odděloval „skutečné“ a „falešné“. Odvolává se na předešlé epochy dějin, kdy bylo vždy nutno znovu definovat a reflektovat vlastní obsah pojmu chudoba, aby se pro aplikaci zastaralých vzorců nedopouštěla pochybného jednání.

(Zde se vůbec nechci pouštět do posuzování dnešní uprchlické situace, ale musím uvést, že se s autorovým názorem ztotožňuji. Všímám si však paralely s dětskými domovy. Děti z dětských domovů, dřívějších chudobinců a jim podobných zařízení, měly opravdu materiální nedostatek, dřívější lidskost se však namnoze promítala právě do poctivého soucitu s těmito dětmi. Dnes bývají v dětských domovech děti materiálně zajištěny daleko za rámec běžného standardu, ale o kvalitu jejich psychických prožitků se vede zájem povětšinou tabulkový. Velké firmy pořádají v dětských domovech tmelení týmů svých vedoucích pracovníků, obdarovávají děti nesmyslným nadbytkem, snaží se myslet si, že jim pomáhají, ale ve skutečnosti pomáhají pouze sami sobě, a nad to, v rámci měřítka lidství, pouze domněle.)

Profesiografický rozbor vychovatele:

Kvalifikační požadavky dle zákona 563/2004 Sb.:

1. Vychovatel získává odbornou kvalifikaci:

- vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd
- vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 10, 12 a 14,
- vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo na pedagogiku volného času nebo na speciální pedagogiku nebo na sociální pedagogiku
- vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo na přípravu učitelů základní školy nebo střední školy
- studiem pedagogiky
- středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů nebo pedagogů volného času
- středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na vychovatelství
- středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než dle uvedených a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo přípravu učitelů základní školy nebo střední školy.

2. Vychovatel, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském výchovném a ubytovacím zařízení nebo v jeho oddělení zřízeném pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo středisku výchovné péče, získává odbornou kvalifikaci

- vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku nebo sociální pedagogiku

- vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na speciální pedagogiku, nebo

- vzděláním stanoveným pro vychovatele podle odstavce 1 a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.

Profesiogram činností vychovatele SVP:

1. Organizační činnosti:

- Plánování nástupu nových klientů za pomoci rodinných příslušníků, pedagogických pracovníků školských zařízení, pracovníků Orgánu sociálně právní ochrany dítěte. Vedení samotných vstupních pohovorů a s tímto spojených náležitostí.
- Zajišťování přechodného umístění a dočasné přerušování klientovy docházky v kmenové škole z důvodu daleké dostupnosti.
- Zajištění náhradního stravování ať ve škole, kde je klient dočasně umístěn, nebo ve spolupráci s jiným zařízením školního typu.
- Domlouvání zkráceného času odpoledního vyučování, pokud je to potřeba kvůli přítomnosti klienta na odpolední skupinově terapeutické činnosti.
- Reorganizace zájmových a volnočasových aktivit z důvodu výše zmíněného.
- Poskytování dílčích informací o změnách jako prostředník mezi samotnými rodiči, pokud si to tito přejí a sami nejsou schopni patřičné dohody učinit.
- Podpora při organizaci mimoměstských aktivit, jako jsou víkendové výjezdy či letní tábory. Zajišťování dohod s provozovateli jiných pobytových zařízení.

2. Administrativa:

- Pracovník musí denně aktualizovat platné zápisy v knize denního hlášení.
- Každý večer musí vyhotovit denní zápisy ze skupiny, kde se věnuje kratším či delším popisem průběhům interakcí s každým jedním klientem. Popisuje se jeho školní den a všechny studijní úspěchy i neúspěchy, zdali dostal poznámku či pochvalu, jaké dostal známky, co mají výhledově katoři v plánu za postup v osnovách, jaké je potřeba napsat domácí úkoly, či jaké je potřeba vypracovat referáty.

- V neposlední řadě je třeba informace o spolupráci z jednotlivých skupinových i individuálních technik. A to, zda klient spolupracoval, do jaké míry se nám podařilo ho motivovat, jak byl úspěšný či snaživý při dílčí práci, zdali byl v reflexi technik schopen mluvit k ostatním členům skupiny a popisovat objektivně indicie ve výtvoru, nebo se naopak pohyboval po povrchu věcí, neochoten zamýšlet se do hloubky a hledat východiska z nepříjemných či nežádoucích situací.
- Dále je to psaní závěrečných zpráv, které slouží k reflexi celkového průběhu pobytu klienta v zařízení. Závěrečná zpráva je dokument informativního charakteru sloužící k následné práci pro další zařízení a jejich odborníky. V závěrečné zprávě se popisuje klientova rodinná anamnéza, která je často v tomto dokumentu popsána komplexně zcela prvně přes to, že se nejedná o první pobyt klienta ve výchovném zařízení. Pro popsání rodinné anamnézy je nutné zkoumání a sumarizování všech dosažitelných zdrojů. Poznatky střádáme za pomoci rozhovorů, komunikací s pracovníky OSPOD, načítáním přiložené dokumentace apod. Běžným jevem je to, že nejsme schopni od pracovníků sociálně právní ochrany dětí dostat informace z dokumentace, což je prý nejčastěji z důvodu stěhování konkrétního dítěte a tedy i předávání jeho složky mezi jednotlivými územně příslušejícími místy úřadů. Spisy se zkrátka občas ztrácí. Zřídka avšak přeci se někdy stane, že chybí popis průběhu pobytu v krizovém zařízení.
- Samozřejmostí je vypracovávání výchovných opatření, vypisování cestovních dokladů, vypisování dovolenek, evidence stavu věcí v knize závad, kniha příchodů a odchodů klientů, kniha příchodů a odchodů pedagogických pracovníků, kniha příchodů a odchodů návštěvníků, vypracovávání individuálních výchovných plánů, vypracovávání programů rozvoje osobnosti dítěte (pro ilustraci vizte níže tabulku)

3. Nepřímá pedagogická činnost:

- Plánování posloupnosti skupinově technik.
- Příprava na jednotlivé skupinově terapeutické techniky a jejich následné hodnocení.
- Příprava na individuální pohovory, načítání zápisů z předchozích schůzek, hodnocení a úprava individuálních vzdělávacích plánů s přihlédnutím k výpovědím rodinných příslušníků a dalších odborníků.

- Plánování a vlastní průběh schůzek s rodinnými příslušníky, mapování jejich názorů a pohledů na situaci, doptávání nejasností vyplývajících z individuální i skupinové práce s klientem, dohledávání informací, které klient není schopen či ochoten pravdivě vypovědět. Častokrát je nutné porovnávání výpovědí rodičů, které vznikly z jejich společného či individuálního vyprávění o situacích. Rodiče někdy z nejrůznějších důvodů rozličné skutečnosti zatajují.

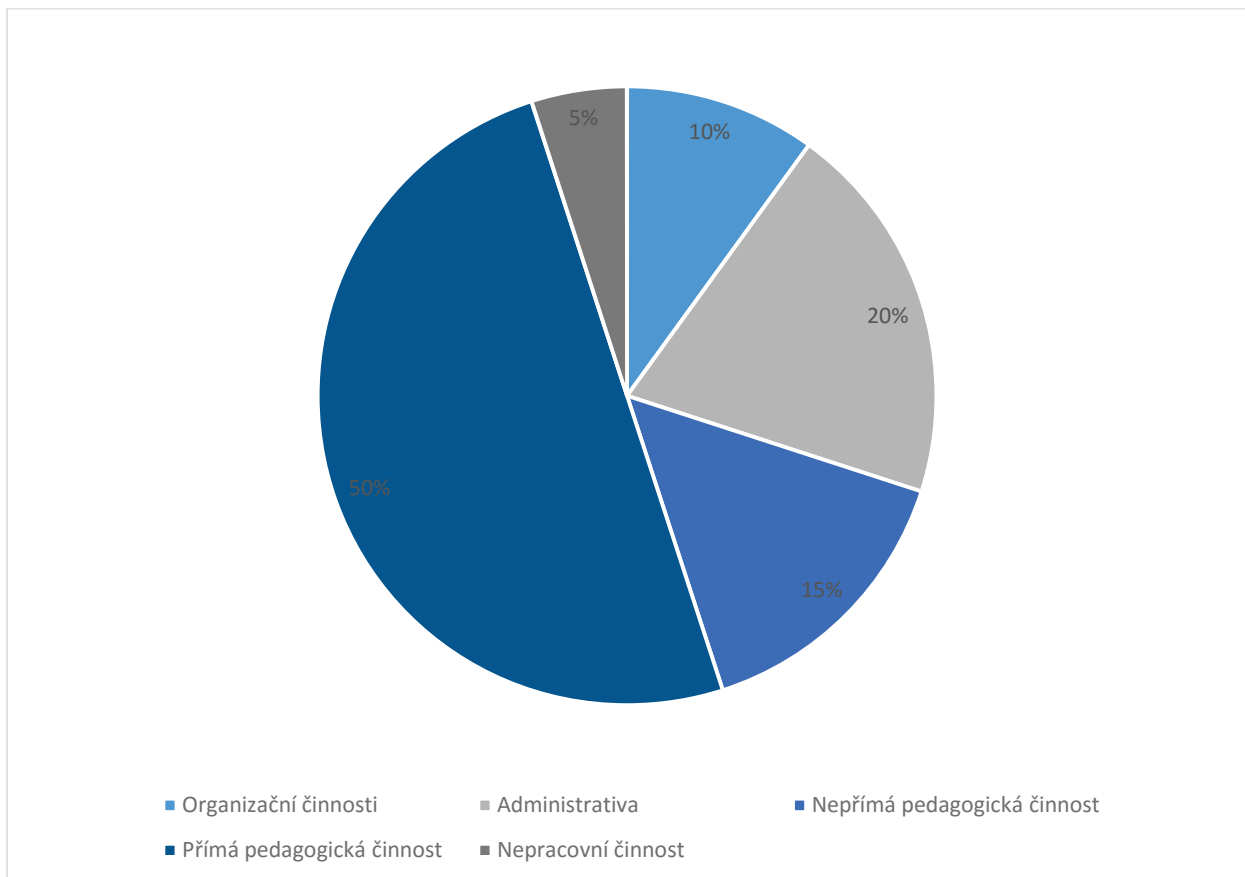
4. Přímá pedagogická činnost:

- Vychovatelovou povinností je zajišťování denního programu, tedy vedení skupinové práce, kontrola a vedení dílčích pracovních skupinové technik.
- Pracovník má k dispozici podrobný plán technik na celou dobu pobytu, což je však pouze podpůrný prostředek, jelikož je vždy třeba reagovat na aktuální dynamiku skupiny, jednotlivé výchovné problémy a skupinové klima. Standardem dnes již bohužel je, že začátek a konec pobytu není pro všechny klienty aktuální skupiny stejný, z důvodů rozdílných termínů nástupu. Proto se často vyskytne situace, kdy je potřeba s jednou částí klientů již v technice postoupit k tematicky pokročilejším výkonům, a při tom druhá část skupiny zatím zůstává v oblasti základní.
- Podpora při domácí přípravě na školní povinnosti je denním programem vychovatele vždy až na pátek a sobotu, pokud to však nevyžaduje aktuální školní prospěch klienta jinak.
- Vysvětlování nepochopené látky je nejběžnější úkon v rámci podpory při školní přípravě, samozřejmě do té míry, pokud je vychovatel zodpovědně se postavit za své znalosti. Zde není žádným poklesem (natož proti statutu autority) přiznat klientovi, pokud učební látce též nerozumíme. Ať z důvodu, že jsme se s předmětem nikdy nesetkali (cizí jazyk), tak z důvodu zapomenutí probraného učiva vzhledem k časovému odstupu.
- Kontrola domácích úkolů, kontrola žákovských knížek (papírová a elektronická verze), pomoc při výkonu či korigování domácích prací (úklidy pokojů, koupelen, společných prostorů a chodeb).
- Návuk úkonů sebeobsluhy (někdy jsou klienti naprosto bez základních hygienických návyků, jakými jsou čištění zubů – čistíme si zuby společně, nejprve po každém jídle, pravidelné mytí rukou, mytí a česání vlasů (někdy se v zařízení vyskytnou vši), zřídka dokonce chybí návyk očisty po vykonání velké potřeby, děti často nemají zažito, že se denně mění spodní prádlo a ponožky, časté jsou tendence nosit jedno tričko dva až tři týdny.

5. Nepracovní činnosti:

- Více méně zahrnují již předešlé body, je to především péče o zachování standardu kvality volnočasových aktivit a soukromého či rodinného života, s vzhledem k nadměrné neurobiologické zátěži, kterou povolání vychovatele v SVP obnáší.
- Je to tedy především dostatek pohybových a sportovních aktivit, ať už skupinových, nebo individuálních. Bezpochyby nutností je zužitkování energie do vlastních rodinných vztahů.

Grafické vyjádření podílu jednotlivých činností:

Činnosti pedagogického pracovníka	Podíl jednotlivých činností v %
Organizační činnosti	10%
Administrativa	20%
Nepřímá pedagogická činnost	15%
Přímá pedagogická činnost	50%
Nepracovní činnost	5%

Vyvození souboru předpokladů pro vykonávání pedagogické profese vychovatel:

a) Duševní zdraví jako jeden z nejzásadnějších předpokladů. Pro výkon povolání v zařízeních náhradní výchovy (ve výchovných a diagnostických ústavech, dětských domovech a střediscích výchovné péče) je nutné, aby měli pedagogičtí pracovníci potvrzení o psychické způsobilosti. V těchto zmiňovaných zařízeních je velkou měrou přítomna neurobiologická zátěž. Klientelu tvoří děti a mladiství s výrazně patologicky zatíženou minulostí. Jedinci, kteří zažili například zanedbávání, týrání, zneužívání, kteří pak sami často vykazují výrazné odchylky v chování od normy. Dopouštěli se závažných činů, často i násilného charakteru. Provozovali potulku, záškoláctví, mají zkušenosti z života na ulici, zažili náležitost ke gangu, experimentovali s drogami či je zneužívali za hranicí experimentu, někdy dokonce sami prodávali, mají zkušenost s prostitucí, loupežnými přepadeními, krádežemi. Vyšetřením psychické způsobilosti zařízení chrání jednak samotného pracovníka, ale především pak děti v těchto zařízeních, aby se nestaly obětí nezvládnutých emočních procesů vychovatele, přehlížení, zanedbávání, neempatického zacházení či zneužívání ze strany pracovníka zařízení, což se nezřídka dodnes děje.

- Zákon stanovil, že psychickou způsobilost jsou oprávněni zjišťovat kliničtí psychologové se zdravotnickou atestací, kteří mají zkušenost s diagnostikou dospělých klientů a mají akreditaci MŠMT na základě absolvování třicetihodinového odborného školení.

- Fyzické zdraví není zcela zásadním předpokladem pro výkon povolání vychovatele, avšak s ohledem na konkrétní druh zařízení. Setkal jsem se ve své praxi s kolegy, kteří měli zdravotní handicap – například nevidomost, amputovaná končetina. Což jim nijak výrazně nebránilo ve výkonu povolání například v SVP, samozřejmě by však takovýto handicap znemožňoval výkon povolání vychovatele ve výchovném ústavu, kde spíše hrozí nepředvídatelné chování klientů, agresivní projevy apod. Určitě se ale dá říci, že pevné zdraví je v tomto oboru výhodou. Již kvůli zvládnutí samotné neurobiologické zátěže.

- Nezřídka je v programech režimových zařízeních zakomponována fyzicky zátěžová činnost – sportovní aktivity pro nácvik sociálních dovedností, zátěžové programy pro řízení uvolňování agrese, venkovní aktivity zaměřené na výkon vedoucí k determinování schopností jednotlivých členů klientské skupiny.

b) Odborná připravenost jako propojení pozitivních obecně lidských vlastností a pedagogicko-psychologického vybavení pro výkon povolání. Zcela jistě zde mluvíme o zákonem stanovené kvalifikaci a splněných podmínkách v rámci psychologického posudku, nad to však je velmi žádoucí soustavné samostudium a sebevzdělávání.

- Prvkem sloužícím pro zkvalitnění vlastní práce vychovatele je prohlubování mezioborové spolupráce, rozšiřování obzorů, aktivní účast na přednáškách a konferencích, doplňování všeobecného rozhledu a orientace v aktuální společensko-politické situaci. Velmi vhodnými prostředky se zdají být programy v rámci celoživotního vzdělávání. Tomuto jde naproti nejeden zaměstnavatel poskytováním finančních či časových prostředků.
 - Nad rámcovým činitelem je v neposlední řadě dbání na duševní hygienu. Jako vychovatelé v zařízeních náhradní výchovné péče zastupujeme vychovávající jedince, kteří z nejrůznějších důvodů svou vychovatelskou roli nemohli vykonávat, nebo její náplň nezvládli.
 - Psychohygieně jde zákon naproti jasně stanovenými délkami pauz mezi jednotlivými směnami. Na naší osobní zodpovědnosti pak je, jak kvalitně trávíme svůj volný čas a pečujeme o svou psychiku, která je bezpochyby zatěžkávána. Předpokládám, že způsobů jak tohoto dosáhnout je nespočet a každému jedinci také určitě vyhovují různé, nebo alespoň mírně odlišné techniky.
 - Klasickými prostředky jsou kvalitní spánek, dostatečný pohyb v kontaktu s přírodou, četba žánrově odlehčené literatury, sportovní a sociokulturní aktivity, všeobecně tedy relaxační a autoregulační techniky. Zajímavou metodou je autogenní trénink. Jeho základy se dají nastudovat v literatuře věnující se autogennímu tréninku a autogenní terapii.
- c) Morálně charakterový profil musí být bez nadsázky velmi vysoko nad hladinou standardu. Vykonavatel povolání vychovatele nesmí mít problém se sociálním zařazením. Je nemyslitelné, aby holdoval alkoholu či dokonce zneužíval jiné návykové látky.
- Nesmí trpět poruchami chování a být emočně labilní, neměl by prodělat duševní nemoc a nesmí trpět záchvatovými onemocněními jako například epilepsií. Neměl by prodělat úraz, který zasáhl centrální nervový systém.
 - Vychovatel musí být intelektově na výši a zastávat obecně i nad rámcově kvalitní a ušlechtilé postoje a názory. Nesmí být vůči žádné skupině nesnášenlivý, ani politicky extrémně vyhraněný.
 - Měl by mít vyrovnané sociální vztahy a jejich pevnost nadále budovat s směřovat k jejich dobré kvalitě. Musí být duševně vyrovnaný a pevně ukotvený v dnešní době a splňovat nelehké nároky, které jsou na nás dnešní dobou kladeny. Jeho pozornost by měla být konstantní a musí si umět všimnout maličkostí a odtužit z náznaků vývoj v chování svěřeného jedince.

- Měl by být schopen empaticky naslouchat a být připraven jemnit ostré hroty vyhraněných názorů. Musí být snášenlivý a mít schopnost korigovat rozohněné sociální situace.
- Musí být laskavý a tolerantní a zároveň být pevný a tvrdý v odboji proti špatným vlivům. Měl by být houževnatý a energický, zároveň však lidský a pokorný vůči své nedokonalosti.
- Musí být schopen naslouchat, ale být připraven poskytnout i pevné mantinely být oporou v těžkých situacích. Měl by být pro děti jasným a čitelným, ale zároveň být flexibilní.
- Nesmí se bát čelit zcela novým situacím a při tom proklamovat osvědčené a dobré zásady. Měl by předávat hodnoty ověřené starou generací, ale při tom být otevřeným dobrým postojům generace nové.
- Kontraindikací k výkonu povolání vychovatele je arogance, přílišná tvrdost, neochota a náladovost, poddajnost, upjatost a ovlivnitelnost. Měl by se řídit etickým kodexem a zcela neodpustitelným by bylo, pokud by se dopustil jakéhokoliv zneužití či týrání.
- V některých zařízeních se může objevit velmi závažný problém v podobě duševní nevyrovnanosti pracovníka, jehož chování se v rámci emoční lability projevuje například agresivními výstupy vůči chlapcům, nebo chováním sexuální povahy vůči dívkám. Ve své praxi jsem zažil jak kolegy, kteří fyzicky týrali chlapce, tak klientky, které byly sexuálně zneužity vychovateli ze zařízení, z nichž přicházely.

Podmínky pro výkon profese ovlivňující kvalitu pedagogické činnosti:

a) Technické:

- Nesrovnatelné rozdíly panují v technických stavech budov zařízení školského typu. Tyto bývají odvislé od politického vlivu, regionálního umístění, schopnosti vedoucích či řídicích pracovníků čerpat z rozpočtových dotací, popřípadě schopnosti pohybovat se v dotačních řízeních jiných zdrojů. Následné korespondující promítnutí pozorujeme i na vybavení budov, jako jsou nábytek, podlahy, vybavení odborných a účelových místností.
- Časté je, že zřizovatel přiděluje finanční prostředky řediteli, který spravuje více organizačních subjektů a tedy i různé služby v různých odděleních. Pak je

možné, že jedna budova má novou omítku, zatímco druhá budova dřevou střechu. Jedno oddělení má k dispozici vozový park, druhé oddělení nemá nárok ani na proplacení jízdenek za výlet. Takové rozdíly bohužel podněcují pocit nespravedlnosti, který může hraničit až s pocitem bezmoci.

- Špatné technické podmínky také mohou ovlivňovat přístup klientů k práci. Například stará socialistická budova panelákového typu situovaná doprostřed sídliště nemusí být tak inspirující jako secesní vila obklopená lesy a zahradami.
- V praxi se též objevuje to, že pokud klient pobývá v zařízení poničeném a neupraveném, podněcuje ho to v dalším nežádoucím chování ve formě ničení majetku. Naopak, pokud je klient v zařízení upraveném a esteticky podněcujícím, může to v něm podporovat žádoucí projevy chování a estetické cítění.
- Nakonec jako předchozí kategorie je i tato ovlivněna lidským faktorem a pokud člověk chce, může i rozpadlý panelák osázet krásnými květinami.

b) Ekonomické:

- Stejně jako ekonomické prostředky ovlivňují technické zázemí, ovlivňují i provozní možnosti jednotlivých zařízení a jejich oddělení.
- Ekonomické prostředky definují strop nejrůznějších aktivit ve velmi prapodivném rozpětí. Zde se situace různí v zařízení od zařízení a nenašel jsem žádnou otevřenou logiku. Důvodem jsou zřejmě osobní schopnosti ale především vnitřní nastavení jednotlivých ředitelů a vedoucích pracovníků.
- Nedá se říci, že shodné kategorie zařízení školského typu mají shodné ekonomické možnosti. V jednom dětském domově má každé dítě svůj pokoj, vlastní mobilní telefon, tablet i televize, v jiném domově jsou děti na jednom pokoji ve dvou až čtyřech a telefony mají tlačítkové, přičemž televize je pouze v obývací místnosti. A tedy i vychovatelé v jednom dětském domově mají nadstandardní provozní zálohy a dvakrát do roka odměny a v jiném musejí dotovat ze svého nedělní oběd.
- Stejně tak jeden diagnostický ústav může oplývat vozovým parkem, výletním sídlem a dílnou vybavenou nejrůznějšími nástroji, keramickou pec, soustruh a podobné zařízení a jiný diagnostický ústav si musí najímat smluvního

přepravce na pobyty v podnájmu a v zázemí nevlastní žádné technické vybavení, které by mohl sloužit například k rozvoji rukodělných dovedností klientů.

- Osobně nedokáži vybírat místo svého pracovního působení podle ekonomických prostředků, nebo podle kvality jeho vybavení. Přeci jen, pokud není v zařízení keramická dílna, není problém, sehnat levně alespoň modurit.
- Dokonce se může stát, že se vychovatel rozhodne pracovat v zařízení, kde dostává takový plat, že nesmí pomyslet na dovolenou, než aby změnil působiště jen pro možnost vlastnit služební telefon i automobil. A to je, myslím, správné.
- Samozřejmě, že větší ekonomické prostředky přinášejí jedinci více materiálních možností, ale jsou zcela jistě hodnoty, které může povolání vychovatele přinášet, a směnitelné za peníze nejsou, nebyly a nebudou.
- Domnívám se, že pokud je pedagogický pracovník dobrým vychovatelem, může si vybírat.

c) Sociálně psychologické:

- Pro mne nejdůležitější. Zažil jsem zaměstnanecké poměry, které nabízely vykonávat povolání vychovatele v příjemných prostorech, se zajímavou klientelou, ale vztahy, postoje a charaktery kolegů byly pro mne tak otřesné, že do důsledku výkon samotného povolání nebyl možný. Kolegové ubližující klientům fyzicky i psychicky. Kolegové okrádající klienty na jídle i ošacení. Kolegové intrikující, pomlouvající, donášející, tedy celkově s charakterovými vlastnostmi, které jsou vlastně v přímém rozporu s výkonem tohoto povolání.
- Na druhé straně existují zařízení, ve kterých je náročná klientela, ne zrovna líbivé prostory pro výkon povolání, ale vztahy a vazby mezi kolegy natolik lidské a správně opravdové, že si člověk v takovém prostředí právem připadá šťastný a spokojený.
- Oba póly možných skutečností mají samozřejmě své výjimky. V každém dobrém kolektivu se většinou najde shnilé jablko a v každém špatném kolektivu se většinou najde poctivý dobrý člověk.

Případová studie internátního oddělení střediska výchovné péče:

Internátní oddělení DÚ a SVP je samostatné preventivně výchovné pracoviště, které je jako celek organizačně a technicko- hospodářsky řízeno DÚ a SVP.

Cílem činnosti pracoviště je poskytovat preventivně výchovnou péči, zaměřenou na předcházení vzniku a rozvoji negativních projevů chování nebo narušení jeho zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat ke zdravému osobnostnímu vývoji dítěte. Poskytuje pomoc rodičům nebo osobám zodpovědným za výchovu při řešení problémů spojených s péčí o dítě, jeho výchovou a vzděláváním s cílem zachovat a posílit rodinné vazby dítěte z jeho rodinného prostředí.

Klientem střediska je nezletilé dítě od 6 do 18 let, osoby zodpovědné za výchovu, případně pedagogičtí pracovníci školy, kam dítě dochází.

Formy nabízených služeb:

Středisko poskytuje služby především ve formě internátní péče na předem sjednanou dobu (nejčastěji 8 týdnů), dále pak v omezené míře služby ambulantní (především jako formu následné péče po ukončení pobytového programu) a případně služby terénní (zejména v rodinném nebo školním prostředí klienta).

I. Internátní služby:

Internátní oddělení DÚ a SVP poskytuje výchovu a sociálně terapeutický pobytový program klientům ve věku zpravidla od dvanácti do osmnácti let. Pobyt je realizován na základě písemné smlouvy mezi střediskem, klientem a jeho zákonným zástupcem. Během pobytu dítě nepřerušuje školní docházku, případně jinou formu přípravy na budoucí povolání či brigádu. Dopolední činnosti středisko zajišťuje pouze ve výjimečných případech. Integrální součástí programu internátního oddělení, kromě individuální a skupinové práce s dítětem, je podpora a posílení pozitivních rodinných vazeb a rodiny jako celku. Z tohoto důvodu je důležitou podmínkou pobytu zájem a udržení spolupráce členů rodiny dítěte.

V průběhu pobytu je v nejnutnější míře zajištěn kontakt se školou, případně kurátorem či dalšími odbornými pracovišti, která jsou do řešení situace dítěte a jeho rodiny zainteresována.

Smyslem práce internátního oddělení je tedy preventivně výchovná činnost s terapeutickými prvky s cílem úpravy nežádoucích projevů dětí a mladistvých a to zejména v jejich rodinném kontextu a v kontextu jejich širšího sociálního okolí včetně školy.

Pobyt je veden komunitním způsobem. V koedukované skupině může být maximálně 8 dětí. Program pobytu je zaměřen na rozvoj osobnosti dítěte, jeho sociálních dovedností a pomáhá dětem se učit orientovat ve složitých životních situacích.

Práce v internátním oddělení probíhá z hlediska sociálních modelů ve čtyřech základních rovinách:

- a) Rovina komunitně terapeutického působení – jako model širšího společenského prostředí
- b) Rovina skupinová a vrstevnická – jako model blízký širšímu rodinnému prostředí
- c) Rovina individuální – možnost navázání reálného bližšího vztahu dítěte k dospělé osobě

- d) Rovina a kontext primární rodiny – práce se zainteresovanými členy rodiny a dítětem – klientem jako celkem

Jedním z dalších cílů pobytového programu je zmapování zejména osobní vztahové historie dítěte v rodině a škole, zachycení důležitých životních situací a vztahů. Které dítě významným způsobem ovlivnily a utvářely tak so značné míry jeho životní postoje k sobě i druhým. Následně se mohou pracovníci oddělení pokoušet některé postoje pozměnit a to zejména na emocionální úrovni – na úrovni nového prožitku.

1) Před nástupem dítěte na pobyt

Uzavření smlouvy o pobytu předchází minimálně tři ambulantní kontakty s klientem a jeho zákonnými zástupci. Cílem těchto setkání je zpracovat první verze individuálního plánu pomoci a ověření indikace k pobytu dle základních kritérií: elementární ochota klienta ke spolupráci a primární formulace konkrétních cílů, kterých chce během pobytu dosáhnout, jeho celkový zdravotní stav, schopnost a ochota klienta akceptovat a absolvovat pobytový program, míra ochoty a schopnosti zákonných zástupců klienta ke spolupráci a dodržování dohod, zabezpečení dopoledního programu pro klienta (docházka do školy, případně zajištění brigády či jiné vhodné a kontrolovatelné aktivity)

Doplňujícím materiálem jsou případné závěry jiných pracovišť. Ambulantní spolupráce s klientem a jeho rodinou může být v indikovaných případech dlouhodobější. Smlouvu o preventivním pobytu uzavírá se zákonným zástupcem klienta vedoucí oddělení nebo jím pověřený pracovník.

Další nutné náležitosti před zahájením pobytu:

- Zaplacení zálohy minimálně 1750,- Kč (zde může být v určitých případech nápomocný orgán sociálně právní ochrany dítěte),
- ústní dohoda s osobami odpovědnými za výchovu nezletilého o výši a způsobu poskytování kapesného klientovi,
- lékařské potvrzení o zdravotní způsobilosti klienta k pobytu v kolektivním zařízení,

- informování školy o pobytu – zabezpečují zákonní zástupci

2) V průběhu pobytu

V průběhu pobytu jsou vedle komunitních a skupinových procesů pro klienta a jeho zákonného zástupce klíčovými osobami GARANT a terapeut (etoped event. Psycholog oddělení).

Garant (eventuálně ve spolupráci s terapeutem) je v osobním kontaktu s rodinou klienta minimálně 5 x v průběhu pobytu. Cílem těchto setkání je práce na úpravě soužití členů rodiny.

Zákonní zástupci se dále během pobytu zúčastní nejméně dvou skupinových setkání rodičů a dětí. V indikovaných případech může vzniknout z motivovaných rodičů samostatná skupina pod vedením terapeuta oddělení, která se může scházet během pobytu, ale i po jeho ukončení. Program těchto skupin je laděn tematicky podle přání a potřeb dané skupiny. Zákonní zástupci, eventuálně další komunitou schválené osoby se mohou účastnit komunitních setkání (např. příbuzní, partneři klientů, učitelé, hosté z řad dalších odborníků případně kolegů z jiných pracovišť, kteří již s klientem pracovali).

3) V závěru pobytu

Závěrečná dekáda pobytu je věnována zejména plánování a „náviku“, vyzkoušení si konkrétních kroků, které budou následovat po návratu klienta domů. Jednou z možností prevence návratu do „starých kolejí“ je právě (behaviorální) nácvik aktivit, které budou jiné než ty předchozí, které pro klienta i jeho rodinu hrály roli iniciátorů, „spouštěčů“ negativních emocí.

4) Po ukončení pobytu (zajišťování pomoci po ukončení pobytového programu)

Po ukončení pobytu je v odůvodněných případech možný ambulantní kontakt klienta a jeho rodiny s pracovníky střediska – zejména s garantem. Cílem je především kontrola a zároveň podpora klienta.

Motivovaným klientům může být nabídnuta účast v socioterapeutické skupině následné péče.

V nabídce střediska bývá otevřená skupina pro rodiče. Účast ve skupině je dobrovolná, smluvně vázaná na dílčí časové úseky. Tato služba, která je dle současných propozic zřizovatele chápána jako nadstandardní, může být prováděna za úplatu a mimo základní pracovní úvazek příslušného pracovníka.

5) Spolupráce s rodiči, rodinou klienta

Spolupráci pracoviště s rodinou klienta v době pobytu koordinuje a zajišťuje „garant“ klienta, který se účastní všech důležitých aktivit, včetně případných konzultací rodičů s etopedem, psychologem či vedoucím pracoviště. Jedním ze základních předpokladů účinnosti pobytového programu je aktivní přístup osob odpovědných za výchovu.

II. Ambulantní služby:

Jednorázová intervence – odborná poradenská pomoc poskytnutá dítěti nebo jeho zákonnému zástupci v krizi či obtížné životní situaci nebo v případě výchovných problémů, které nedokáží samostatně řešit. Klientovi nebo jeho zákonnému zástupci je formou konzultace poskytnuta terapeuticky laděná podpora, rada nebo doporučení využít služeb jiného odborníka. Ze strany klienta není zájem o další vedení.

Krátkodobé vedení klienta – následná odborná pomoc po ukončení pobytového programu, která je poskytnuta pouze ve zvláštních případech a zejména v situaci, kdy klient

nemá přístup k ambulantní péči jiného pracoviště v místě bydliště. Tato služba je zpravidla ukončena do dvou měsíců, obvykle po pěti návštěvách klienta.

III. Terénní služby:

Jedná se o situačně plánované aktivity zejména v rodinném nebo školním prostředí klienta a to pouze ve výjimečných případech na požádání klienta a osob zodpovědných za výchovu. Dále sem lze zahrnout účast pracovníků střediska na aktivitách školy či jiných institucí a orgánů, jako jsou výchovné komise, právní řízení, konsilia, případové konference apod.

Obsah nabízených služeb:

Poradenství - osobní konzultace v širokém spektru poradenské problematiky (konzultace výchovného stylu, podpora v řešení aktuálních výchovných problémů a vzdělávacích obtíží, pomoc při volbě vhodných výchovných postupů).

Informace – zprostředkování kontaktů klientovi s jinými orgány a subjekty, které se podílejí na realizaci opatření sociálně právní ochrany dítěte, nebo za účelem zajištění dalších poradenských nebo terapeutických služeb v zájmu klienta.

Diagnostika – rozpoznání podstatných rysů osobnosti klienta včetně míry poruch chování, zajištění jeho potřeb a hledání podmínek příčin poruch chování a sociálního vývoje. Záběry diagnostické činnosti jsou podkladem ke zpracování individuálního

výchovného plánu, případně doporučení školám a školským zařízením nebo doporučení jiné odborné péče.

Vzdělávání – orientační zjišťování úrovně dosažených znalostí a dovedností, podpora klienta v jeho přípravě na vyučování, v rozpoznávání jeho individuálních schopností a vloh, rozvoji jeho motivačně volných vlastností a schopností sebeřízení zejména v oblasti učení.

Terapie - pomoc při řešení aktuálních obtíží, náročných životních situací a krizí, terapeutické činnosti směřující ke změnám postojů klienta a jeho chování. Účelem je podpora konsolidace rodinných vztahů a vazeb.

Speciálně pedagogické služby – směřující k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování a směřující k integraci osobnosti klienta a rodiny.

Skupinová činnost s klientem – preventivně výchovná činnost ve skupině je zaměřena na pochopení příčin problémů, reedukaci, sociální rehabilitaci, na podporu a zvládnutí zátěžových situací. Práce ve skupině usnadňuje klientům přijetí korektivních zkušeností a ulehčuje nácvik žádoucích sociálních rolí. Jsou zde využívány pedagogické metody s terapeutickým potenciálem např. psychosociální hry, socioterapie, psycho gymnastika, výchovná dramatika, relaxační techniky, režimové výchovné prvky, psychologické metody podporující sebereflexi, muzikoterapie, arteterapie.

Práce s rodinou – je zaměřena především na řešení vztahových problémů uvnitř rodiny, hledání příčin obtíží a na motivaci ke změnám ve fungování rodinného systému, které by přispěly k uzdravení a kultivaci rodinného prostředí.

Rodičovská skupina (je-li zřízena) – setkávání rodičů a výměna zkušeností při řešení konkrétních výchovných problémů za podpory a vedení pedagogických pracovníků Zaměřeno

na optimalizaci výchovných strategií a podporu rodičovských kompetencí. Skupinu tvoří rodiče klientů střediska.

Program pro třídní kolektivy – preventivně výchovné činnosti zaměřené na diagnostiku sociálního klimatu třídy a vztahů mezi žáky v rámci řešení situace klienta střediska. Na základě úvodního mapování celkového sociálního klimatu třídy navrhuje pracovník střediska pracovníkům školy i klientovi další vhodné postupy pomoci a řešení.

Způsob a podmínky spolupráce:

Spolupráce je realizována ze svobodné vůle klientů a osob odpovědných za výchovu, na základě jejich rozhodnutí, doporučení školy OSPOD nebo dalších institucí. Podmínky spolupráce domlouvá odborný pracovník (psycholog nebo speciální pedagog) s klientem formou zakázky při vstupních pohovorech. Pracovník při výběru formy spolupráce vnímá klienta jako součást sociálního systému. Nabízí formu individuální či skupinové spolupráce, nebo spolupráce s rodinným systémem.

Podmínkou spolupráce je její užitečnost pro klienta. Při výběru způsobu spolupráce dbá pracovník, aby mohl klient posoudit její užitečnost, a zároveň vždy dbá nejvyššího zájmu dítěte.

Pedagogičtí pracovníci nabízí profesionální jednání v souladu s profesním etickým kodexem, především diskrétnost. Informace o terapii a klientovi nebudou poskytovat třetím osobám bez výslovné žádosti či souhlasu klienta. Mohou je však použít při konzultaci s kolegou či supervizorem a tato záruka platí i po ukončení spolupráce.

Výstup z pobytu klienta:

Po ukončení pobytu klienta v internátním oddělení střediska výchovné péče je výstupem závěrečná zpráva z pobytu, která shrnuje průběh pobytu, hodnotí jeho funkčnost a reflektuje povahu zjištěných informací s ohledem na obsah zakázky zadané při vstupním pohovoru. Tuto závěrečnou zprávu vyhotovuje klientův garant ve spolupráci s vedoucím pracovníkem oddělení.

Pro přiblížení reálných pracovních případů a jejich ilustraci uvedu nyní obsah jedné ze závěrečných zpráv. V rámci zachování diskrétnosti a s vzhledem k důvěrné povaze obsahu měním záměrně data i jména uváděná v závěrečné zprávě:

„Na základě Vaší žádosti zasiláme ve smyslu zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, § 53, odst. 1, informace o průběhu pobytu Barbory Pinkasové v našem zařízení.

Barbora nastoupila do preventivně výchovného programu našeho oddělení střediska výchovné péče 24.2.2017. Pobyt byl iniciován zákonným zástupcem – (doplňujícím rozsudkem Okresního soudu v Uherském Brodě, nabývajícím právní moci dne 19.5.2013) ustanoveným poručníkem Klárou Holou, na podnět OSPOD Příbram.

Jako hlavní důvody žádosti k umístění v IO SVP uvedla poručnice agresivní projevy chování nezletilé směrem k mladším členům domácnosti, též svěřeným do poručnické péče pí. Holé a p. Holého. Dále pak nevhodné chování ke zvířatům (podala terapeutické kočce medikaci určenou pro dětského autistu a to s následkem smrti zvířete, dále používala psa patřícího rodině k zastrašování dětí na procházkách).

Cílem pobytu byl náhled vlastního chování, aplikování akceptovatelných vzorů chování doma i ve škole, zlepšení vztahu k autoritám a mapování klientčiny schopnosti návratu do prostředí rodiny.

Motivačně volní vlastnosti jsou u Barbory na dobré úrovni, jsou však ovlivňovány citovou nevyrovnaností a ohroženy psychosociální deprivací, jež nebyla nikdy podrobena systematické terapeutické péči. Rozumové schopnosti jsou v oblasti průměru, logické myšlení též. V rámci psychického vývoje je nutno přihlídnout k anamnéze biologické rodiny. U biologické matky alkoholismus, polorodý starší bratr též dva roky v pěstounské péči pí. Holé - dnes ve VÚ pro výchovné problémy s alkoholem a drogami, agresivnímu chování k druhým, ubližování malým dětem – nejvíce Barboře, sám týraný polorodým starším bratrem, polorodá starší sestra dříve problémy s drogami, zmiňovaný polorodý nejstarší bratr několik let ve výkonu trestu.

V sedmém roce věku dítěte byla rozsudkem Okresního soudu v Uherském Brodě ze dne 10.2.2009 nařízena ústavní výchova, kterou nad Barborou a jejím starším polorodým bratrem vykonávalo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Nezletilá nemohla vyrůstat ve své biologické rodině z důvodů dlouhodobého zanedbávání, častého stěhování rodiny, střídání partnerů matkou, trestné činnosti v rodině, exekucím. Matrikový otec, který

nebyl faktickým otcem nezl., zemřel. U rodičů nefunkční rodičovské kompetence - zbavení rodičovské zodpovědnosti. U Barbory syndrom ADHD – hyperaktivita, emoční labilita, psychomotorický neklid, agresivní projevy. U klientky též proběhla nezdařená hostitelská péče, o jejímž průběhu nemáme bližší informace. Do dokumentace z tohoto zařízení jsme neměli možnost nahlédnout, jelikož po předchozím telefonickém dotazu nám bylo sděleno, že je spis ve fázi přesunu do centrály v Brně. Později pak jsme se dozvěděli, že se spisem nelze nikterak nakládat, jelikož je vedený pro staršího polorodého bratra a není v něm nic, co by mělo jakýkoliv informativní charakter pro další skupinově terapeutickou práci s nezletilou. V zařízení, ve kterém je průměrná doba pobytu dětí (dle informací z internetových stránek zařízení) 6 měsíců, byla Barbora Pinkasová 4 roky.

Do našeho odd. tedy klientka nastoupila z poručnické rodiny, kde žila s poručníky a dále zletilou Danielou Holou, šestiletým autistou Tomášem Holým a čtyřletou Martinou Srncovou se syndromem ADHD. S rodinou též bydlí otec poručnice. Barbora je v pokoji s malou Martinou a zletilá Daniela bydlí v pokoji s autistickým Tomášem a občas i se svým partnerem.

Adaptace na prostředí našeho zařízení probíhala dobře, Barbora se bez větších obtíží adaptovala na aktuální skupinu klientů i na novou skupinu třídní, jelikož byla po dobu pobytu přeřazena ze své kmenové školy v Příbrami. Průběžná komunikace s dočasným třídním učitelem potvrzovala, že Barbora ve výuce pracuje, na vyučovací hodiny se připravovala svědomitě a plnila své školní povinnosti. Jediným tématem k řešení bylo lživé tvrzení o časech návratu, které jsme údajně klientce stanovili, a díky kterým se dožadovala předbíhání ve frontě na obědy. Toto jednání však plně nasedá na projevy dítěte nedosyceného - ohroženého psychosociální deprivací.

Na začátku individuálních pohovorů i skupinové práce měla Barbora tendenci držet se na povrchu témat, postupem času však pronikala do hloubky a zlepšovala se její schopnost náhledu vlastního chování a sebereflexe. Vysvětlení svých obtíží je ochotná hledat, ale bez nápomocného vedení se ztrácí v obecné rovině normality (nemá zažité obecné sociálně akceptovatelné vzorce jednání v mezilidských vztazích). Těžké a traumatizující prožitky z dětství nemá dostatečně zpracované, negativně tak ovlivňují vzorce jejího chování.

Při pobytu se jí podařilo verbalizovat vztek na biologickou matku, který mísí s vlastním pocitem viny za to, čím si procházela. Přes jasně vedený informovaný rozhovor o zvládacích mechanismech vzteku se na začátku pobytu povrchově poranila na levé ruce, několika drobnými řezy nůžkami. Nadále však zvolila cestu, při níž verbalizovala emoce a

dožadovala se například návštěvy posilovny s boxovacím pytlím, nebo možnosti zaběhat si. Celkově se tedy její chování během pobytu zlepšovalo.

Též se ukázalo, že s dostatkem osobního prostoru se snižuje intenzita agresivního chování a celková úroveň nežádoucích projevů. Problémy s chováním neměla klientka ani při víkendech trávených v pobytovém zařízení, když však byla o víkendu u poručníků, poskytovali nám tito o jejím chování negativní zpětnou vazbu.

Barbora vyžaduje od autorit velkou míru pozornosti a zde by jistě bylo žádoucí zapojit do jejího života více autorit, jako například trenéry, či táborové vedoucí. Z našich aktivit klientku nejvíce bavily výlety, sport a turistika – činnosti, které pomáhaly ke zklidnění a přinášely jí uspokojení. Toto jsme též chtěli doporučit poručníkům a dále pak podmiňovat návrat do poručnické rodiny následnou terapeutickou péčí, šetrnou k jejímu složitému vnitřnímu stavu.

To se však nepodařilo, jelikož poručníci měli od pátku 26.4.2017 absolvovat víkendové školení pro poručníky od OSPOD, kde dle vyjádření orgánu nebylo personálně možné zapojit do služby hlídání dětí i Barboru, proto jsme domluvili, že poručník zajistí s pomocí sociální pracovnice víkendový pobyt v jiném zařízení (toho času v našem programu děti trávili víkend v rodinách). 25.4.2017 tedy po přechodí domluvě dorazil do IO SVP poručník p. Holý, maje dle telefonického sdělení v plánu prodloužit smlouvu o pobytu nezletilé do konce května 2017. Namísto toho však pouze ukončil pobyt a bez jakékoliv vůle ho prodlužovat klientku instruoval ke sbalení kufrů a z našeho zařízení ji odvezl na nádraží, kde došlo k předání a umístění do zařízení ZDVOP. Tento postup je pro nás nestandardní a považujeme jej za neprofesionální, zejména díky tomu, že nezletilá nebyla poručníky o změně pobytu informována, natož na něj připravena. Druhý den nám bylo pracovníci OSPOD potvrzeno, že poručníci jednají o zrušení poručnických práv nad nezletilou Barborou Pinkasovou.

Závěrem můžeme konstatovat, že v chování klientky došlo ke zlepšení, vyhovoval jí jasnější osobní prostor a možnost konzultovat akutní i starší emoční situace. Proto doporučujeme klientčino následné umístění do dětského domova rodinného typu s menšími výchovnými skupinami, kde je odborně vzdělaný personál schopen zajistit citlivý přístup ke klientce ohrožené psychosociální deprivací a kde bude s dívkou nadále terapeuticky pracováno a bude jí dopřáno stabilní prostředí a zázemí. Považujeme za žádoucí, aby se na dívčině výchově

podíleli vychovatelé, schopní zajistit podpůrné kroky v procesu socializace a emoční stabilizace dívky, včetně zvládnání předchozích traumatických zážitků.“

Závěrečná zpráva nejprve popisuje důvody přijetí klienta do zařízení, kdo pobyt doporučil a s kým se v rámci domlouvání pobytu jednalo. Vysvětluje se rodinná situace a popisuje se jeho minulost.

Hlavním obsahem zprávy je výpověď o průběhu pobytu, zdali se podařilo splnit cíle, které si klient nastavil, adaptoval-li se na prostředí a byl schopen spolupráce na základě dobrovolného pobytu. Pokud ano, klient se vrací do prostředí, ve kterém byl před nástupem do SVP, pokud ne, je doporučeno orgánu správy sociálně právní ochrany, aby podnikl kroky, které v konečném důsledku vedou ke změně tohoto prostředí. V praxi tomu je tak, že po průběhu pobytu v SVP odchází klient k rodině, do internátního zařízení, zařízení pro okamžitou pomoc dětem v nouzi, diagnostického ústavu, psychiatrické léčebny, dětského detoxikačního centra, dětského domova, dětského domova se školou, výchovného ústavu.

Struktura písemné přípravy na přímou pedagogickou činnost (lekcí):

1. cílová skupina:

- Klienti internátního oddělení střediska výchovné péče, ve věku třináct až šestnáct let. Členství ve skupině je limitováno délkou pobytu, v našem případě tedy dvěma měsíci, nacházíme se na začátku třetího týdne a členové skupiny o sobě navzájem vědí základní informace na bázi strukturovaného životopisu a neoficiálních dílčích rozhovorů. Mají za sebou také jeden společný zátěžový zážitek – pěší túru cca 15 kilometrů. Jednotlivými členy jsou:
 - a) Třináctiletá dívka se syndromem ADHD, jejímž problémem je nerespektování autority matky a časté hádky s ní. Její sociometrický status je ambivalentní.
 - b) Šestnáctiletá dívka, s problémem v respektování domluvených časů návratu a potulkou. Její sociometrický status je šedá eminence.
 - c) Třináctiletý chlapec, u kterého jsou projevem problémové chování extrémně nevhodné konfrontace v domácím i školním prostředí, příznačné vulgarismy, agresivitou, nerespektováním autority. Sociometrickým pohledem je outsider.
 - d) Čtrnáctiletý chlapec se SPU, jehož problémem jsou špatné školní výsledky, propadání z mnoha předmětů, zanedbávání školní přípravy. Jeho sociometrický status je izolát.
 - e) Patnáctiletý chlapec, jehož problémem je záškoláctví a spoluúčast na spáchání trestného činu, jeho sociometrický status je hvězda.

2. cíle:

- Konfrontovat se s důležitými mezníky v našem dosavadním životě, utříbit si mínění o míře vlastních úspěchů či neúspěchu a tím se nezkresleně podívat na sebe samotného dnes, v přítomnosti.
- Dopřát klientům možnost výtvarně vyobrazit i prožitky, o kterých by se nesnadno vyjadřovali verbálně, a tím jim poskytnout prostor pro započítí zpracovávání tíživých zážitků.

- Porovnat jednotlivé osobní výstupy s ostatními.

3. zdůvodnění postupu v závislosti na cílech, skupině a podmínkách:

- Vzhledem k tomu, že se nacházíme ve třetím týdnu pobytu, dokážeme již mapovat míru motivace jednotlivých členů k práci, známe jejich komunikační schopnosti, víme, jakou mají ve skupině pozici a známe již i základní názory a postoje rodinných příslušníků a spolupracujících institucí, můžeme tedy klientům otevřít prostor pro ventilování a sdílení zásadních životních událostí a tyto následně pomoci zpracovávat.
- Klienti již spolu ve skupině pracovali formou psaného či kresleného projevu a pravděpodobně nás nebude rušit vzájemné zesměšňování a bagatelizování výtvorů, jelikož vysvětlení toho, že nám výtvoři nejsou cílem, ale prostředkem, bylo s dostatek.
- Čas, který máme pro tuto skupinovou činnost, je přibližně hodina a půl, což tato technika může obsáhnout, ale dá se případně rozdělit na dvě části a techniku lze následně dopracovat v další den.

4. Postup:

- Při této technice klienti nakreslí na čtvrtku či větší papír čáru, která vyjadřuje období jejich života od narození po současnost. Pomůckami jsou psací, výtvarné a rýsovací potřeby. Čára vede přes celý papír a to prostředkem a vodorovně. Její začátek je označen nulou, tedy narozením klienta a konec čáry je označen číslicí, jež se rovná aktuálnímu věku dítěte.
- Od narození po současnost pak klienti do kresby zanáší významné okamžiky jejich života a to následujícím způsobem: nad čáru, tedy do horní poloviny kresby, významné okamžiky pozitivní, kladné či příjemné (např. narození sourozence, první cesta do školy, první vztahy, první úspěch v konkrétní činnosti apod.) a pod čáru, tedy do spodní poloviny kresby, významné okamžiky negativní, špatné zkušenosti, zklamání a prohry (např. první kontakt s drogou, rozvod rodičů, úraz,

stěhování apod.). Nakonec klient chronologicky vykreslované významné okamžiky spojuje čarou – výslednou křivkou

- Pro pracování výtvarného zadání je přibližně 30 minut, následuje presentace jednotlivých členů skupiny. Než se přejde v prezentaci od jednoho klienta k druhému, probíhá diskuse, kde je prostor pro dotazy a odpovědi.

5. zhodnocení lekce a dosažení cílů, sebereflexe pedagoga:

- V rámci jednotlivých výtvorů můžeme (například i v porovnání s dokumentací klienta) pozorovat, co daný jedinec považuje subjektivně za důležité. Z výsledných prací je nám též patrné, jakým událostem se klient vyhýbá, jsou pro něj citlivé a nemá je dostatečně zpracované. Častokrát je k vidění výtvor, kde klient, jemuž například zemřel rodič, tuto událost vůbec nezanese. Naopak vzpomene úmrtí domácího zvířete. Časté je také to, že klient jako negativní zážitek vzpomene zlomenou nohu, ale ne čin, kterým porušil zákon. Vyvozovat, že zlomená noha byl silnější zážitek než příkladně účast na loupežném přepadení, by bylo s největší pravděpodobností milné. Značí to ponejvíce snahu upozadit nepříjemný zážitek uvedením něčeho banálnějšího a to kupříkladu pro vlastní emoční komfort, nebo pro míru studu či strachu. Každopádně nám tím klient pomáhá utříbit si, co může být obsahem další individuální práce.
- Vzájemné porovnání výsledků mezi klienty pak díky diskusi pomáhá například konfrontovat se s různými pohledy na realitu, či s realitami jinými. Což může vést například ke snížení přehnaných nároků na okolí a uvědomění si vlastní míry úsilí.
- Tato konkrétní činnost splnila účel, a tedy se povedla, kupříkladu proto že se každý z členů skupiny uvedl pravdivé a důležité, byť i citlivé zážitky a zkušenosti a otevřel se tak prostor pro další práci, skupinová dynamika nepolevila.
- Výřez konkrétní kresby události pro následnou práci uvádím i s popisem myšlenkového postupu:

Obrázek „šikana“ ukazuje postavu, která sedí sama schoulená, a objímá si kolena. To mne vedlo znovu si podrobně přečíst vstupní informace o klientce a zjistil jsem, že se téma šikany v jejím spise nikde neobjevuje. Což potvrdilo můj dojem z obrázku - klientka totiž nenakreslil agresi, násilí, konfrontaci, ale samotu, úzkost a bezmoc. Po jisté době uvažování jsem došel k domněnce, že dítěti v této tíživé situaci nebylo pomoheno. Jelikož se domněnka následným rozhovorem potvrdila, měli jsme zde možnost další práce. Nevrátíme nikdy zpět, co se klientovi stalo, ale můžeme mu pomoci zážitek lépe zpracovat a to i do takové míry, že přestane mít negativní vliv na aktuální projevy chování – kupříkladu záškoláctví.

Závěrečná reflektivní úvaha o studiu:

Před započítím studia vychovatelství jsem při své práci využíval poznatků z praxe v předchozích zaměstnáních. Byť to nebyla práce s mládeží s problémovým chováním, byla to práce s lidmi, kteří měli své problémy a častokrát byli agresivní. Při výkonu povolání vychovatele je specifický nejen objekt naší práce, ale i skupina lidí, se kterou se setkáváme jako s kolegy. Tématem, ve kterém se musí zorientovat každý z nás po svém, je tenká hranice mezi empatií a znečitlivěním, v tom smyslu, do jaké míry zapomenout na pracovní den ihned po opuštění pracoviště a do jaké míry si dovolit hovořit o práci i doma s rodinou, na schůzce s přáteli. Musel jsem si zvýšit vzdělání pro to, abych mohl pokračovat ve své práci a to díky změně vychovatelské role a byť i ta prvotní byla velmi zodpovědná, měl jsem dle zákona zprofesionalizovat svůj stav pro výkon povolání. Otázka by tedy mohla znít: podařilo se mi absolvovat šest semestrů oboru vychovatelství? Či zda bylo toto studium pro mne náročné? Popřípadě přineslo-li mi profesní poznatky, které jsem uplatnil ve výkonu povolání?

V rámci práce s mládeží s problémovým chováním jsem před započítím studia čerpal z předchozího vzdělání a praxe, ale též z životních zkušeností člověka, který žil po krátký čas na ulici, přičemž tomuto způsobu života předcházelo právě zmiňované problémové chování. Někteří lidé, kteří mi byli v dětství blízcí, skončili ve vězení, byly, nebo jsou drogově závislí, potýkají se s alkoholem, či patří mezi bezdomovce. Někteří zemřeli před dovršením třicátého roku svého života.

Od počátku studia jsem měl klasické problémy spojené s prolínáním role studenta a role zaměstnance. Obdivuji ty, kteří během studia zastávali i roli rodiče – ale přitom zastali roli dobrého studenta. Pokládám-li si otázku: Bylo studium náročné? Musím pravdivě odpovědět, že ano. A také, že pro někoho určitě méně než pro mne a pro někoho více.

Náplně přednášek mohly být náročné pro obsah výkladu, o některých tematických okruzích se domnívám, že pro mne neměly smysl pro odlišnost v podobě cílové skupiny v rámci výkonu povolání vychovatelství. Chápu, že není logické oddělovat vychovatelství od vychovatelství, jen podotýkám, že některé tematické bloky čerpaly mou energii zcela zbytečně, přičemž i já jsem v takových chvílích zřejmě zbytečně čerpal energii přednášejících.

Svou náročností však během studia dominovaly diskuse. Pokud diskutuje odborník přednášející na akademické půdě s desítkou kvalitních vykonavatelů vychovatelské profese a

desítkou podprůměrných vykonavatelů vychovatelské profese, vedle kterých stojí ještě pět zaměstnanců ze zcela jiného oboru, nemůže to být nenáročné. Několikrát mne přepadl pocit beznaděje při poslouchání názorů některých kolegů studentů. Nemluvím o vykonávání jiného druhu vychovatelství, ale o názorech, se kterými jsem se neztotožňoval, přišly mi hloupé a častokrát naprosto zcestné.

Z některých přednášek jsme si odnášeli úžasné poznatky. Přednášející nás inspirovali svým přístupem, nadšením a názory. Především lidé hovořící o svých zážitcích z praxe měli naši plnou pozornost, stejně tak lidé, které zajímal náš názor z praxe. Jednou jsem se setkal s naprostým odmítáním našich poznatků a postřehů, což mne velmi překvapilo, protože jsem si udiveně říkal: kdo jiný by to měl vědět, než ten, kdo aktuální téma přímo zažívá ve svém zaměstnání?

Namnoze se stávalo, že jsme mohli načerpané znalosti a poznatky aplikovat ihned druhý den při výkonu povolání, což je, myslím, nesporná výhoda oproti studentům, kteří nastoupí na vysokou školu ihned po střední škole a nemají souběžně zaměstnání v oboru. Studium někdy přinášelo zásadní existencionální otázky, které se s naším zaměstnáním úzce pojí a v takových případech jsme namnoze odcházeli z přednášek zádumčiví, pohroužení do chmur a otřesení v základech. Některé debaty tupily naivitu našich názorů, která nemusela být velká, ale přes to to byly situace velmi náročné.

Pokud bych se ptal: přineslo mi studium poznatky potřebné pro výkon mé profese a uplatnil jsem je při výkonu svého povolání? Domnívám se, že bych musel být hloupý, abych řekl, že ne. Pedagogické předměty málo kdy pouze připomněly, co jsem měl možnost poznat už v předchozích přednáškách, ale pokud tomu tak bylo, vždy zároveň staré poznatky obohatily, především však přinášely poznatky nové.

Zcela podnětnými mi byly směry etopedické, též dějinné souvislosti a poznatky o nich přinášely možnost lépe se zorientovat v aktuální situaci dnešní pedagogiky. Psychologické předměty mne obohatily nejen pro výkon povolání, ale též dopomohly ujasnit si směry, kterými se psychologie všemožně ubírá. Zcela podnětnou mi byla vývojová psychologie a namnoze jsem poznatky z přednášek dále šířil mezi klienty, ne formou výkladu, ale poskytoval jsem jim materiály k samostudiu v situacích, kdy byli ztraceni ve svých představách a přístupech v rámci rolí a psychosociálních standardech

Zamýšlím-li se nad otázkou, zdali studium šesti semestrů přineslo celkovou změnu mého nahlížení na profesní a soukromý život, pak i zde musím seznat, že ano. Časová,

mentální a v neposlední řadě ekonomická náročnost nutily člověka zvažovat, zdali opravdu chce setrvat ve výkonu svého povolání a tedy plnit zákonem nařízenou podmínku. Přes veškeré krizové situace jsem ale nakonec vždy dospěl k názoru, že ano. Konfrontace s profesionály z oboru, s odbornými publikacemi a dalšími aspekty studia, přinášela nadhled nad situací, ve které se každý z nás studentů nacházel. Některé pracovní úkony jsem vykonával pocitově správně, ale neměl jsem pro to studiem nabyté podklady. Proto nejedna v zásadě nová informace přinášela příjemný pocit z toho, že už tak vlastně jako zaměstnanec a pracovník činím. Studium vychovatelství též přinášelo možnost změnit rámec vlastní pokory, což bylo mnohdy velmi náročné, ale vždy ku prospěchu.

Pokud bych měl závěrem shrnout, co mi tedy studium dalo pro pracovní život, je to nepochybně celkové profesionalizování mého výstupu při výkonu povolání. Vždy jsem musel v rámci pracovní náplně realizovat komunikační procesy s odborníky z jiných zařízení, ale nyní jsem přesvědčen, že jsem schopen komunikovat kvalitativně na vyšší úrovni.

Studium mi též pomohlo zmírnit aktuální nároky, kladené na děti. Byť jsou tyto stále podřízeny poměrně krátkým časem, po který můžeme na aktuální skupinu klientů působit. Ne snad, že bych polevil ve svém přístupu k motivaci dítěte, ale seznal jsem jako definitivní pravdu to, že zázraky nejsou možné. Jako bych se díky posledním třem letům změnil v konstantnějšího vykonavatele vychovatelského povolání.

Zcela zásadní pro výkon nepřímé pedagogické činnosti bylo navázání vztahů platných pro rozšíření a zkvalitnění další mezioborové spolupráce. Mohu říci, že některé vztahy došly přeměny od povahy profesní k povahy osobní.

Těžkým momentem studia bylo jasné uvědomění si, že v našem systému existují jisté mezery, díky kterým v konečném důsledku chybí dostatek validních služeb pro určitou klientelu, jejíž řada se neustále rozrůstá. Konkrétně pak duševně nemocní nezletilí a drogově závislí žáci základních škol.

Vím, že někteří kolegové studenti během studia přestali vykonávat povolání vychovatele a přestoupili například do soukromého sektoru podnikatelského směru. Považuji to však pouze za důkaz toho, že nám studium umožnilo zřetelně si uvědomit, co naše povolání do důsledku znamená.

Soupis použité literatury a pramenů:

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1

HELLINGER, Bert. *Štěstí, které zůstává: kam vedou rodinné konstelace*. 2. vyd. Přeložil Milena JÍŠOVÁ. Praha: Equilibrium, 2010. Pomoc rodinám. ISBN 978-80-904294-5-1

RHEINWALDOVÁ, Eva. *Rodičovství není pro každého*. Praha: Motto, 1993. ISBN 80-901338-4-3

STAŇEK, Miloš. *Monitoring problematiky ohrožených dětí v České republice*. Praha: Nadace Sirius, 2008. ISBN 978-80-902847-0-8

HAUSER, Uli. *Rodiče potřebují hranice*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0064-2

ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Mám poruchu pozornosti, i když jsem dospělý?: nejen o kladech a záporech syndromu ADHD u dospívajících a dospělých*. Praha: D + H, 2014. ISBN 978-80-87295-17-5

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5